

SHZG Vademecum

Stichting Het Zelfstandig Gymnasium

Inhoudsopgave

Voorwoord2
Beleidsplan 2009 - 20123
Het gymnasiumprofiel 2007 - 2012.7
De eerste vlucht van Pegasus - samenvatting	10
Gymnasiale kwaliteitszorg	18
Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid	22
Proeve van een gymnasiale profielstructuur van het VO	24
Bestuur en bureau	27
Zelfstandige Gymnasia	28
Bijlage 1	31

Voorwoord

De officiële oprichting van de Stichting Het Zelfstandig Gymnasium (SHZG) in december 2009 is de aanleiding om het gevoerde beleid en ondernomen activiteiten van de Vereniging van Rectoren van de Zelfstandige Gymnasia (VRZG) en het Landelijk Steunpunt Zelfstandige Gymnasia (LSZG) van de afgelopen jaren in een Vadecum vast te leggen.

Gymnasiaal onderwijs:

De krachtige profilering van de schoolsoort het gymnasium maakte een steeds verdergaande samenwerking tussen de scholen op het gebied van het onderwijs en kwaliteit noodzakelijk. Het gymnasiale onderwijsproject Pegasus is in 2005 aan zijn vlucht begonnen. In 2006 hebben de rectoren het profiel van het gymnasium, zijn docent en leerling geformuleerd.

Enkele jaren na de invoering van de Tweede Fase is overduidelijk geworden dat deze onderwijsvernieuwing niet al het aanwezige gymnasiale toptalent ontwikkelt. De uitdagende beleidsprioriteit in de Kwaliteitsagenda VO van het ministerie(2007): "Excellentie bevordert, toptalent ontwikkelt" daagde de VRZG uit de contouren van een gymnasiale profielstructuur te ontwikkelen.

Aan de discussie rond de Klassieke Talen heeft de VRZG een bijdrage geleverd door opdracht te geven voor het onderzoek 'Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid'.

Gymnasiale kwaliteit:

Sinds 1972 verzamelt de VRZG onderwijskundige opbrengsten en informatie van organisatorische aard van alle 38 categorale gymnasia. Jaarlijks worden deze gegevens gepubliceerd in de VRZG enquête: gymnasiale kwaliteitszorg avant la lettre.

Op dit moment is deze zorg uitgegroeid tot een gymnasiale benchmark van de onderwijskundige en financiële opbrengsten, gekoppeld aan een waardering volgens het model van het

Instituut van Nederland voor Kwaliteit (INK). Daarnaast is ook een begin gemaakt met de benchmark van het gymnasiale tevredenheids-onderzoek.

In 2008 hebben de rectoren het besluit genomen de volgende stap te zetten in het gymnasiale kwaliteitsbeleid: de gymnasiale zelfevaluatie en visitatie.

De organisatie:

Op de voorjaarsconferentie 2007 van de VRZG is het principebesluit genomen dat de VRZG en de LSZG opgaan in een nieuw samenwerkingsverband. De nieuwe organisatie moet een functioneel onderdak bieden aan de pleitbezorgers van het categorale gymnasium, zodat het gymnasium vroegtijdig betrokken is bij de onderwijskundige ontwikkelingen en het zich kan profileren in het politieke, het maatschappelijke en het onderwijskundige krachtenveld.

Daarnaast vraagt het ontwikkelde gymnasiaal onderwijs- en kwaliteitsbeleid om meer professionele ondersteuning en sturing.

Beide ontwikkelingen hebben geleid tot de oprichting van de Stichting Het Zelfstandig Gymnasium met een daaraan gelieerd bureau, dat zorg draagt voor de uitvoering van het geformuleerde beleid.

De SHZG:

In het beleidsplan 2009-2012 is de toekomststrategie van de SHZG uiteengezet. Een strategie die de verworvenheden van de VRZG en de LSZG zowel wil continueren als uitbreiden opdat het gymnasium zijn al eeuwenlang bewezen toegevoegde waarde aan het Nederlandse onderwijs kan blijven bewijzen.

Janita W. Rutgers-Stoker
Algemeen secretaris van de VRZG.
Oktober 2009

Beleidsplan 2009 - 2012

De doelstelling van de SHZG is:

Het borgen van het voortbestaan van de zelfstandige gymnasia door:

- ❖ Het ontwikkelen van (de kwaliteit van) het gymnasium onderwijs opdat de gymnasia een eigentijds en maatschappelijk relevant onderwijs aanbod hebben, waarvan het klassiek-cultureel erfgoed een wezenlijk onderdeel vormt.
- ❖ Het realiseren van voldoende plaatsingsmogelijkheden op een zelfstandig gymnasium in alle delen van Nederland
- ❖ Het behartigen van de belangen van het zelfstandige gymnasium in de relevante gremia die advies uitbrengen over het ontwikkelde of te ontwikkelen onderwijsbeleid.

De organisatiestructuur van de SHZG:

- ❖ Het bestuur ontwikkelt het (strategisch) gymnasium beleid en verwoordt dit in een vierjaren beleidsplan.
- ❖ De Gymnasiumraad keurt het beleid goed.
- ❖ Het bureau implementeert het beleid.
- ❖ Het bestuur vertaalt het beleid in een jaarlijks activiteitenplan en presenteert dat op de najaarsconferentie van de gymnasiumraad.

De definitie van een zelfstandig gymnasium

- ❖ Een school of een afdeling van een scholengemeenschap is een zelfstandig gymnasium indien:
- ❖ Het gymnasium onderwijs gegeven wordt in een afzonderlijk gebouw.
- ❖ Het gymnasium onderwijs bestaat uit een doorlopend curriculum van klas 1 tot en met klas 6.
- ❖ In de onderbouw minstens twee jaar twee klassieke talen worden gegeven.
- ❖ De leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan in een gymnasiumklas zitten.
- ❖ De twee klassieke talen deel uitmaken van het eindexamenprogramma.

Het gymnasium onderwijs:

Het gymnasiale onderwijsprofiel:

In de najaarsconferentie 2006 hebben de rectoren het gymnasiumprofiel 2007-2012 vastgesteld¹. In dit profiel is het onderwijsconcept, het profiel van de gymnasiumdocent en de gymnasiumleerling en de gymnasiale kwaliteit beschreven. Het beleid is dat dit profiel elke vier jaar door de gymnasiumraad wordt geactualiseerd.

De gymnasiale profielstructuur:

De gymnasiale profielstructuur² geeft vorm aan het gymnasiale onderwijsconcept, zoals dat in 2007 door de VRZG is vastgesteld. Het gymnasiale onderwijsconcept bestaat uit twee elementen: een onderwijsprogramma en de didactische invulling ervan. Het onderwijsprogramma kenmerkt zich door een doorlopende leerlijn van drie leergebieden in drie fasen. De drie leergebieden zijn het alfa-, het bèta- en het gammaprofiel; de drie fasen onder-, midden- en bovenbouw.

¹ *Het gymnasiumprofiel 2007-2012*

² *Proeve van een gymnasiaal experiment (maart 2008)*

Het streven is dat de SHZG in 2012 de goedkeuring heeft gekregen voor het ontwikkelen en uitvoeren van een pilot die gestalte geeft aan de gymnasiale profielstructuur. We willen, al dan niet in samenwerking met de VO-Raad, onderzoeken in hoeverre deze profielstructuur ontwikkeld kan worden als een pilot. Het eindadvies van de profielcommissies “Kennis, Kwaliteit en Keuze in de Tweede Fase” (september 2007) dient als uitgangspunt bij dit onderzoek.

Het gymnasiale onderwijsproject Pegasus³

De docenten van de zelfstandige gymnasia ontwikkelen samen gymniaal lesmateriaal. Dit materiaal doet recht aan gymnasiumleerlingen, die weliswaar een zeer diverse groep vormen, maar die (hoog)begaafd zijn, kritisch en verbaal sterk, graag deductief werken, goed memoriseren en die deskundigheid verwachten van hun docenten. De oogst van de afgelopen vier jaar is gepubliceerd in de bundel “De vlucht van Pegasus – een tussenstand” (december 2008). De evaluatie van het project als geheel is afgerond in januari 2009. Op grond van deze evaluatie⁴ heeft de stuurgroep een projectplan geschreven voor de komende jaren⁵ met dien verstande dat het schooljaar 2009-2010 een overgangsjaar is. Het nieuw te benoemen Hoofd Onderwijs krijgt de leiding over het verder vormgeven en uitvoeren van de plannen.

“Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid”⁶

Uit het onderzoek naar de succesbevorderende en succesbelemmerende factoren bij het vak Latijn (januari 2009) is onder meer duidelijk geworden dat:

- ❖ Een consistent gymniaal schoolbeleid een succesfactor is voor resultaten bij het vak Latijn.
- ❖ De beschikbaarheid van gekwalificeerde docenten een tweede succesfactor is.
- ❖ De klassieke talen bij uitstek een beroep doen op concentratie, doorzettings- en uithoudingsvermogen, precisie en nauwkeurigheid van leerlingen. Het lijkt erop dat de klassieke talen hierdoor in een geïsoleerde positie komen ten opzichte van de andere vakken. Het is de vraag of de problemen zoals die zich nu op veel scholen voordoen bij de klassieke talen op termijn ook zichtbaar zullen worden bij andere vakken, zoals bijvoorbeeld wiskunde.
- ❖ Het overheidsbeleid de gymnasia onvoldoende ruimte biedt hun eigen koers te varen.

De conclusie en aanbevelingen van het rapport zijn verwerkt in het activiteitenplan 2009-2010.

³ *De vlucht van Pegasus (2008)*

⁴ *De Evaluatie van Pegasus, een onderwijskundig project van de VRZG (2009)*

⁵ *Projectplan Pegasus 2009-2010*

⁶ *Waslander S., Barkmeijer I., Holwerda A.: Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid (2009)*

De gymnasiale kwaliteit en kwaliteitszorg:

Sinds 1972 worden relevante cijfers over de onderwijskundige en financiële opbrengsten van de zelfstandige gymnasia verzameld in een benchmark. In 2006 hebben de rectoren de gymnasiale kwaliteit vastgesteld in het gymnasiumprofiel. Deze kwaliteit is in 2008 vertaald in standaarden van gymnasiale kwaliteit⁷. De kwaliteit wordt geborgd in het kwaliteitszorgbeleid dat bestaat uit de volgende elementen:

- ❖ De jaarlijkse enquête: Deze enquête verzamelt de relevante onderwijskundige en financiële gegevens. Hiertoe behoort ook het volgen van oud-leerlingen in het WO/HBO. Deze opbrengsten worden gewaardeerd volgens het model van het Instituut van Nederland voor Kwaliteit (INK)
- ❖ Het tweejaarlijkse tevredenheidsonderzoek: Dit onderzoek wordt door de individuele scholen uitgevoerd onder leerlingen, ouders en personeel door het bureau C&T te Gouda. De gegevens van dit onderzoek worden gebruikt voor een benchmark.
- ❖ De zelfevaluatie en het visitatietraject: De standaarden van de gymnasiale kwaliteit en de daarbij behorende indicatoren zijn de leidraad voor het ontwikkelen van de gymnasiale zelfevaluatie en visitatie. In het schooljaar 2009-2010 wordt een pilot gymnasiale zelfevaluatie en visitatie uitgevoerd. Het beleid is dat het gymnasiale zelfevaluatie- en visitatietraject op de scholen wordt geïmplementeerd nadat de evaluatie van de pilot door de gymnasiumraad is uitgevoerd.
- ❖ Intervisie tussen rectoren te stimuleren.

Personeel:

In het gymnasiumprofiel 2007-2012⁸ is het profiel van de gymnasiumdocent beschreven. De SHZG draagt er zorg voor gestalte te kunnen geven aan dit profiel. De SHZG doet dit door:

- ❖ functieomschrijvingen LB-LC-LD voor gymnasiumdocenten te ontwikkelen
- ❖ op de website een vacaturebank te onderhouden
- ❖ de scholen over relevante personele beleidsontwikkelingen te informeren
- ❖ opleiden in de school (OIDS) voor gymnasiumdocenten te ontwikkelen
- ❖ docentenuitwisselingen te stimuleren en te organiseren.

Leerlingen:

De SHZG ontwikkelt beleid om leerlingen te betrekken bij de gymnasiale kwaliteitszorg in al zijn aspecten.

⁷ *Standaarden van de gymnasiale kwaliteit (2008)*

⁸ *Het gymnasiumprofiel 2007-2012*

De in-en externe communicatie

De SHZG wil (publieks)voorlichting geven over de schoolsoort het gymnasium, de ontwikkeling van het gymnasiale onderwijs en de nieuwsfeiten van de afzonderlijke gymnasia en wil op die manier de gymnasiale belangen behartigen.

De SHZG wil met belangstellenden communiceren over het ontwikkelde en te ontwikkelen gymnasiale (onderwijs)beleid.

De SHZG geeft gestalte aan een actief gymnasiaal pr-beleid door:

- ❖ het organiseren van conferenties, workshops en uitwisselingen voor schoolleiders, docenten en leerlingen
- ❖ het onderhouden van een website die toegankelijk is voor geïnteresseerden en direct betrokkenen
- ❖ vijf maal per jaar de Nieuwsbrief te verspreiden
- ❖ persberichten aangaande ontwikkelingen op de gymnasia te versturen
- ❖ een actieve lobby te voeren voor de gymnasiale belangen

Joke Gaasbeek-Luursema
Janita W. Rutgers-Stoker
April 2009

Het gymnasiumprofiel 2007 - 2012

De rectoren hebben op hun najaarsconferentie van 2006 besloten dat het gymnasium zich duidelijk en krachtig dient te profileren in de gremia die er toe doen. Helderheid en eensgezindheid over het gymnasiumprofiel is een eerste vereiste.

De Gymnasiumraad van de SHZG actualiseert dit profiel om de vier jaren.

Het onderwijsconcept is:

- ❖ dat het gymnasium een aparte schoolsoort is
- ❖ dat het gymnasium een 6-jarig onderwijsaanbod heeft in een doorlopende (vakken)lijn
- ❖ dat de klassieke talen en cultuur de rode draad van het curriculum zijn
- ❖ dat het gymnasium extra aandacht besteedt aan de moderne talen
- ❖ dat het gymnasium vakinhoudelijk gericht is op de academische vervolgopleiding
- ❖ dat het gymnasium de leerlingen voorbereidt op de academische vervolgopleiding door hem vaardigheden aan te leren die horen bij een onderzoekende basishouding
- ❖ dat het gymnasium zolang mogelijk breed funderend onderwijs aanbiedt
- ❖ dat het gymnasium de leerlingen een intellectueel leerklimaat aanbiedt
- ❖ dat het gymnasium de leerlingen de ruimte biedt voor sociale en culturele ontplooiing
- ❖ dynamisch in beweging: in het Pegasusproject zoeken gymnasiumdocenten samen naar een praktisch uitvoerbaar antwoord op de vraag naar de onderwijsbehoefte van gymnasiumleerlingen.

De gymnasiumleerling:

- ❖ kan en wil leren
- ❖ is nieuwsgierig
- ❖ laat zich uitdagen
- ❖ beschikt over een onderzoekende basishouding
- ❖ kan kennis zowel produceren als reproduceren
- ❖ realiseert zich wat de waarde van kennis is
- ❖ verwerft een zeker oordeelsvermogen met hulp van de wortels van de westerse cultuur
- ❖ wil samenwerken
- ❖ is betrokken bij zijn school
- ❖ legt verbanden met de wereld om hem heen
- ❖ participeert in buitenschoolse activiteiten
- ❖ heeft invloed op zijn leerproces door het kunnen maken van keuzes

De gymnasiumdocent:

- ❖ heeft een academisch werk- en denkniveau
- ❖ toont in zijn lessen een geactualiseerd hoog kennisniveau
- ❖ beschikt over relevante didactische en pedagogische kwaliteiten en blijft deze ontwikkelen
- ❖ draagt zorg voor het (vak overstijgend) onderwijs in alle leerfasen
- ❖ heeft een visie op de onderwijsbehoefte van de gymnasiumleerling
- ❖ levert binnen en buiten de les een bijdrage aan de ontwikkeling van het gymnasiale onderwijsconcept
- ❖ levert een bijdrage aan de culturele en/of sociale vorming van de leerling
- ❖ ontwikkelt in de loop der jaren een aantoonbare expertise in zijn vakgebied
- ❖ heeft als standaard een LC-functie
- ❖ heeft een loopbaanperspectief omdat hij de mogelijkheid heeft uit te groeien tot een LD-docent

De Kwaliteit van het gymnasium:

Onderwijs

- ❖ het gymnasium is het schooltype met het hoogste intellectueel niveau
- ❖ het biedt een kennisniveau aan dat optimaal voorbereidt op het wetenschappelijk onderwijs
- ❖ het borgt de klassieke cultuur in onze samenleving
- ❖ het levert een bijdrage aan de borging van het gezamenlijke Europese erfgoed

Het schoolklimaat:

- ❖ het gymnasium biedt talentvolle jongeren optimale mogelijkheden zich te ontplooiën
- ❖ het kenmerkt zich door een grote sociale cohesie
- ❖ het is kleinschalig georganiseerd
- ❖ het biedt leerlingen een veilige leeromgeving
- ❖ het biedt een intensieve leerlingenzorg
- ❖ het heeft een stabiel klassenverband
- ❖ het verwacht van de leerling een actieve rol bij de activiteiten binnen en buiten de les
- ❖ het stimuleert en waardeert topprestaties
- ❖ het heeft een minimum aan bureaucratie

De opbrengsten:

- ❖ het gymnasium heeft de meest efficiënte besteding van de overheids gelden aan het onderwijs
- ❖ het heeft een relatief hoog gemiddeld eindexamen cijfer 6,8 (VWO 6,6) (in 2006)
- ❖ het heeft een relatief hoge deelname van leerlingen aan de natuurstroom: N stroom 55%, M stroom 45% (VWO N stroom 40%, M stroom 60%)(2006)
- ❖ het doorstroompercentage per leerjaar is 90% (2006)
- ❖ het uitstroompercentage is 5% (2006)
- ❖ veel leerlingen volgen extra vakken
- ❖ veel excellente scholen (2006)
- ❖ hoge doorstroom naar de universiteit

De zorg voor kwaliteit:

- ❖ een gymnasiale benchmarking van de financiële en onderwijskundige resultaten
- ❖ een geïmplementeerd gymnasium kwaliteitszorgsysteem

De bestuurlijke en maatschappelijke inbedding van het gymnasium:

- ❖ De gymnasia kennen verschillende vormen van bestuur/rechtspersonen (bijzonder onderwijs: de vereniging en de stichting, het openbaar onderwijs: de integrale bestuursvorm, de bestuurscommissie, de gemeenschappelijke regeling, stichting openbaar onderwijs, openbare rechtspersoon).
- ❖ Een aantal gymnasia heeft zijn bestuurlijke krachten gebundeld in de OSZG.
- ❖ De gymnasia hebben hun krachten gebundeld in de VRZG.
- ❖ De gymnasia laten zich ondersteunen door het LSZG.
- ❖ De gymnasiale ouderraden hebben hun krachten gebundeld in de LOZG.
- ❖ De VRZG streeft ernaar vertegenwoordigd te zijn in de onlangs opgerichte VO-raad.
- ❖ Gymnasia onderhouden contacten met de academische vervolgopleiding.
- ❖ Het gymnasium heeft zich van oudsher weten aan te passen aan de maatschappelijke veranderingen en heeft daarmee haar bijdrage weten te leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen.
- ❖ De maatschappelijke relevantie van het gymnasium bestaat eruit dat een ieder die aan de toelatingscriteria voldoet de mogelijkheid te bieden hoger onderwijs te volgen.
- ❖ Het gymnasium is een krachtig netwerk van ouders en oud-leerlingen.

Januari 2007

De eerste vlucht van Pegasus - samenvatting

Waarom Pegasus?

De naam van het onderwijsproject van de zelfstandige gymnasia is Pegasus, in de mythe het gevleugelde paard, geschenk van de goden aan een jonge held die een vuurspuwend monster moet verslaan. Wat is het monster dat onze helden (gymnasiumdocenten in werkgroepen per vakgebied) met hulp van Pegasus willen verslaan?

Op alle zelfstandige gymnasia wordt hetzelfde geconstateerd. Gymnasiumleerlingen vinden dat de lessen best wat spannender kunnen. Gymnasiumdocenten vinden dat leerlingen best actiever en zelfstandiger aan de slag kunnen gaan. De gretigheid waarmee de meeste leerlingen binnenkomen, verdwijnt soms al na een jaar. Om deze problemen te lijf te gaan heeft de Vereniging voor Rectoren van Zelfstandige Gymnasia Pegasus gelanceerd.

Pegasus werkgroepen

In de eerste vlucht van Pegasus werkten docenten van verschillende gymnasia in werkgroepen per vakgebied samen om spannend, uitdagend onderwijs op hoog niveau voor gymnasiumleerlingen te maken, inspirerend voor leerling én docent.

Klassieken	- vanaf 2005/2006
Bètavakken	- vanaf 2005/2006
Kunstvakken	- vanaf 2005/2006
Moderne Vreemde Talen	- vanaf 2006/2007
Mens- en Maatschappijvakken	- vanaf 2006/2007
Nederlands	- vanaf 2007/2008

Deze werkgroepen werkten binnen het kader van de vraagstelling die het project van de Vereniging van Rectoren had meegekregen, namelijk de vraag naar het gymnasiale van de gymnasiumopleiding: iedere werkgroep pro-

beerde deze vraag voor het eigen vakgebied te beantwoorden.

Vraagstelling van het project

De vraagstelling van het project was het zoeken naar het gymnasiale van de gymnasiumopleiding, dit te onderkennen, onder woorden te brengen en te versterken door het kiezen van geschikte (aanpak van) thema's met passende didactische inkleding.

Achterliggende visie was dat de motivatie van leerlingen positief wordt beïnvloed door goed gekozen substantiële inhoud, aangeboden in opdrachtvormen die de intrinsieke leergierigheid van gymnasiumleerlingen aanspreken en voeding geven aan de vaardigheden die horen bij een onderzoekende basishouding: concentratie, discipline, reflectie.

Fasen in de eerste vlucht van Pegasus 2004-2009

- ❖ pilot met drie werkgroepen: 2005-2006 (met een aanloop in 2004-2005)
- ❖ vervolgplan voor 2006-2007 met vijf werkgroepen
- ❖ vervolgplan voor 2007-2009 met zes werkgroepen
- ❖ publicatie van de oogst (samen met APS) in de bundel 'De vlucht van Pegasus' december 2008
- ❖ evaluatie van het hele project: januari 2009
- ❖ voorbereidingen voor de tweede vlucht: januari-juni 2009

Pilot (drie werkgroepen)

De eerste werkhypothese luidde dat de concept/context-gedachte, zoals verwoord in het KNAW-rapport 'ontwikkeling van talent in de tweede fase', een vruchtbare basis zou zijn voor gymniaal onderwijs. De eerste werkgroepen zijn dan ook in de pilot-fase met dit boekje aan de slag gegaan binnen de bredere vraagstelling van het gymnasiale van gymniaal onderwijs.

Project	PEGASUS
Aanleiding	Voortdurende ontwikkeling gymnasiaal onderwijs; Gedeelde problematiek en kansen gymnasia; Meer mogelijkheden voor ontwikkeling van talent; Ontstane ruimte in regelgeving rond onder- en bovenbouw.
Doel	Concepten ontwerpen en uitwerken voor gymnasiaal onderwijs in onderbouw en tweede fase in de vakgebieden Klassiek, Kunst en Bèta; Delen van kennis, materiaal en voorbeelden; Opbouwen van intergymnasiaal (kennis)netwerk.
Inhoudelijk uitgangspunt	Gymnasiale kernconcepten, kernvaardigheden, contexten (in aansluiting op het KNAW-rapport 'ontwikkelen van talent in de tweede fase').
Werkwijze	Docenten van de werkgroepen ontwikkelen concepten en experimenteren samen / in overleg met leden van de volggroep; Verspreiden van voorbeelden via gedeelde website; Open einde: proces van delen en uitproberen is op zich al resultaat.
Beoogd resultaat	Gymnasiale concepten op meta-niveau; Voor gymnasiasten geschikt materiaal (benoemen van succesfactoren); Breed gymnasiaal communicatienetwerk.
Projectorganisatie	Drie werkgroepen (klassiek, kunst, bèta) ieder met een eigen volggroep van docenten die de ontwikkeling volgen en meewerken in experimenten: inmiddels totaal 55 docenten van 20 gymnasia.
Projectleiding	Aline Pastoor (Stedelijk Gymnasium Leiden) nov 2004 – jan 2006 Agnes Schaafsma (Willem Lodewijk Gymnasium) nov 2005 – apr 2006.
Stuurgroep	Hans Buijze (Ignatiusgymnasium), Erik Kamerbeek (Utrechts Stedelijk Gymnasium), Agnes Schaafsma (Willem Lodewijk Gymnasium).

Richtpunten Pegasus 2006-2007 (vijf werkgroepen)

De ervaringen in de pilot wezen uit dat de gedachten van het KNAW-rapport niet rechtstreeks bruikbaar zijn om het 'typisch gymnasiale' in bepaalde voor gymnasiumleerlingen zeer geschikte lesmaterialen en opdrachtvormen te onderscheiden. Alle werkgroepen bleken in de praktijk liever andersom te werken: vanuit concrete voorbeelden van goed materiaal kenmerken aangeven van wat je 'typisch gymnasiaal' kunt noemen. Op grond van deze ervaring zijn de richtpunten als volgt bijgesteld (uit een verslag van september 2007):

- ❖ Voorbeelden en kenmerken (op meta-niveau) van voor gymnasiumleerlingen uitdagende materialen en opdrachtvormen in de betrokken vakgebieden.

Het doel is, docenten instrumenten in handen te geven om in de eigen situatie vergelijkbare constructies te maken. Hiermee worden goede ervaringen opgedaan in de werkgroepen die al voor het tweede jaar draaien. Het meest krachtig tekent de overdracht zich inmiddels af bij de werkgroep klassieken: de gedachte om Latijn en Grieks van meet af aan via originele teksten aan te bieden wordt al op een aantal gymnasia uitgevoerd. Daarbij blijkt dat docenten zich door elkaar laten inspireren en toch steeds weer ieder een eigen draai geven aan de uitwerking. In de loop van dit jaar is tegelijk gebleken dat de fase van overdracht andere eisen stelt aan de rol van de werkgroepdocenten: ging het in eerste instantie om het verzamelen en uitwerken van geschikt materiaal, nu gaat het ook om het coachen van collega's van (eigen of) andere scholen in het gebruiken en verder ontwikkelen van deze voorbeelden.

- ❖ Een communicatienetwerk van gymnasiumdocenten in de betrokken vakgebieden. Communicatie met docenten in vijf vakgebieden op 35 gymnasia blijft log. Niettemin is ook in 2006-2007 weer het aantal scholen waarvan docenten actief deelnemen aan het Pegasus-project gegroeid.

Pegasus in 2007-2009 (zes werkgroepen)

Het accent voor het project in de schooljaren 2007-2008 en 2008-2009 lag op de afronding van de eerste vlucht van Pegasus, en wel op twee manieren:

- het zoeken naar inhoudelijke verdieping voor de kernvraag naar het gymnasiale van gymnasiaal onderwijs: het benoemen van kenmerken van gymnasiaal onderwijs op een hoger abstractieniveau, met aandacht voor de overdraagbaarheid naar andere contexten, naar andere thema's binnen (en buiten) het vakgebied, naar andere omgevingsfactoren (bijvoorbeeld andere scholen);
- het toegankelijk maken van de ervaringen van de werkgroepdocenten van Pegasus voor alle gymnasia in presentaties voor vakcollega's en ook voor andere belangstellenden (bijvoorbeeld op de APS-gymnasiumdag, op bredere conferenties voor vakgenoten, e.d.).

Voor de werkgroepen bleek dit teveel gevraagd. Het probleem dat zich aftekende was dat van een verstandig evenwicht tussen verder werken aan de inhoud (tenslotte was de centrale vraag waarvoor de rectoren het Pegasus-project hadden opgericht nog niet beantwoord) en het communiceren daarover: de werkgroepen klaagden dat ze van presentatie naar presentatie werkten en tussendoor ook nog de website actueel moesten houden, terwijl de rectoren van hen vooral een antwoord verwachtten op de vraag naar kenmerken van gymnasiaal onderwijs. En terwijl de docenten zeker niet naar de conferenties kwamen om over abstracte kenmerken van gymnasiaal onderwijs te pra-

ten: zij wilden liever concreet materiaal zien en het over actuele vraagstukken in het vakgebied hebben.

Op de voorjaarsconferentie van de VRZG in april 2008 is dit probleem aan de rectoren voorgelegd. Afgesproken is om voor het lopende project vast te houden aan de oorspronkelijke centrale vraag, dus voorrang te geven aan de inhoud en het aantal presentatiemomenten voor de werkgroepen terug te brengen. Ook werd afgesproken om in het schooljaar 2008-2009 de oogst van de werkgroepen in een publicatie vast te leggen en om alle aspecten van het project met alle betrokkenen goed te evalueren, voordat een beslissing zou worden genomen over een eventuele tweede vlucht van Pegasus.

Evaluatie van de eerste vlucht van Pegasus

Aan de samenvatting en de conclusies uit de evaluatie is een aparte tekst gewijd.

De publicatie 'De vlucht van Pegasus' (december 2008)

De publicatie 'De vlucht van Pegasus' (december 2008) is geschreven door mensen uit de stuurgroep van Pegasus (Marie-Louise Greve en Ton Tromp, de projectleiders, en Agnes Schaafsma) in samenwerking met mensen van APS. Wat APS en Pegasus delen is de vraag naar het leren van de gymnasiumleerling: wat is gymnasiaal onderwijs? De werkgroepen van Pegasus hebben vanuit de praktijk gewerkt aan antwoorden op de vraag, vanuit APS is naar de theoretische achtergronden gekeken. In de brochure komen beide kanten samen. Het onderstaande geeft een impressie van de inhoud van de publicatie. Het boekje zelf is bij APS te bestellen.

Pegasuswerkgroepen: gymnasiumleerlingen

- ❖ Dé gymnasiumleerling bestaat natuurlijk niet. Toch herkennen we gymnasiumleerlingen als groep aan bepaalde kenmerken. Gymnasiumleerlingen
- ❖ vallen op door **eigenzinnigheid**,
- ❖ willen veel, binnen én buiten school, ook op andere gebieden dan het intellectuele,
- ❖ zijn **kritisch** en **verbaal sterk**: ze discussiëren om de lol van het discussiëren, maar die discussies zijn ook een vorm van **creatief** denken,
- ❖ zijn in hoge mate **zelfsturend**, willen graag zelf de regie in handen houden. Uitspraak van een gymnasiumleerling: "De docent kan bepalen wat ik leer en eventueel hoe ik leer, maar óf ik leer bepaal ik zelf".
- ❖ zijn **nieuwsgierig**, willen precies weten hoe het zit, liefst zelf **onderzoekend** dingen uitvogelen,
- ❖ hebben, misschien wel juist door hun behoefte om dingen op eigen kracht te doen, vaak **moeite met samenwerken**.

Wat moet je als docent in huis hebben om dit soort leerlingen goed te bedienen?

Pegasuswerkgroepen: gymnasiumdocenten

- ❖ **Deskundigheid op het vakgebied** staat met stip op één. Eventuele onkunde wordt door leerlingen genadeloos afgestraft.
- ❖ Ook **passie voor het vak** is onontbeerlijk om leerlingen mee te krijgen in de lessen.
- ❖ En **verbale kracht** om de discussie met de leerlingen als een wederzijdse uitdaging te hanteren.
- ❖ Het kunnen stellen van **goede vragen** is minstens zo belangrijk als het geven van adequate antwoorden. De docent moet vooral ook een geheim kunnen bewaren (bijvoorbeeld het goede antwoord).
- ❖ Een gymnasiumdocent heeft het lef zich **niet afhankelijk van de lesmethode** op te stellen, zorgt voor **verrassingen**, legt **verbanden met andere vakken** en met de **actualiteit**, daagt leerlingen uit zelf met ideeën te komen. Het gaat er om **het spel mee te spelen, leerlingen vertrouwen te geven** – dan komt er vaak meer uit dan je had verwacht.

Wat dus eigenlijk nodig is als docent voor gymnasiumleerlingen is ook zo'n type. Een docent die kenmerken van gymnasiumleerlingen in zichzelf herkent, kan zich makkelijker inleven!

Pegasuswerkgroepen: gymnasiaal materiaal

Alle werkgroepen hebben criteria voor goed gymnasiaal lesmateriaal en een voorbeeld van een geslaagd project opgetekend. Om een indruk te geven de criteria van de werkgroep bètavakken met wat lijnen naar andere werkgroepen:

- ❖ leerlingen een complex probleem aanbieden, zodat kennis van verschillende terreinen nodig is om tot een oplossing te komen [dit vinden andere werkgroepen ook belangrijk – leerlingen laten puzzelen en leren snel overzicht te verwerven, zegt de werkgroep klassieken]

- ❖ een aan de praktijk ontleende context, die de actualiteit raakt en leerlingen uitdaagt om zich in te leven in een concrete situatie [in het voorbeeld van de bètawerkgroep geven de leerlingen een advies aan een burgemeester die zijn stad wil profileren als de groenste stad van Nederland; in het voorbeeld van de werkgroep kunsten schrijven leerlingen een compositie voor het ASKO-Schönberg Ensemble]
- ❖ een beroep doen op verschillende vaardigheden tegelijk, bijvoorbeeld onderzoek verrichten, communiceren met elkaar en met deskundigen, feedback geven aan elkaar, een debat voeren
- ❖ gymnasiaal lesmateriaal is veelzijdig, met aandacht voor verschillende invalshoeken, en stimuleert het zoeken naar verbanden (historische, culturele, maatschappelijke, economische, technologische). Ook verbanden tussen vakken spelen bij veel voorbeelden een rol: zo ligt in het project van de werkgroep Nederlands (Odysseus in de jeugdliteratuur) samenwerking met de klassieke talen direct voor de hand
- ❖ ruimte voor keuze wordt ook door alle werkgroepen als belangrijk motiverend punt ingebracht: inspelen op verschillen tussen leerlingen (intellectuele en creatieve mogelijkheden, interesses, nieuwsgierigheid, zelfstandigheid, leerstijlen, sociale vaardigheden)
- ❖ werken aan bewustwording van waarden, stimuleren van het denken over het oplossen van maatschappelijke problemen, kritisch kijken naar de werkelijkheid en een eigen oordeel leren vormen – dat noemt ook de werkgroep Mens- en Maatschappijvakken als uitgangspunt voor hun project 'criminaliteit volgens de journalistieke insteek'

Een voorbeeld van gymnasiaal lesmateriaal (werkgroep moderne vreemde talen): Molière Aan het Molière-project in het schooljaar 2007-2008 namen 9 scholen deel, in totaal 250 leerlingen. In november 2007 zijn Franse acteurs een dag naar iedere deelnemende school gekomen om de teksten te bespreken met de leerlingen en om via improvisatiestukjes te werken aan zelfvertrouwen bij het toneelspelen in het Frans. Vervolgens zijn de leerlingen intensief de teksten gaan instuderen en gaan repeteren. In maart zijn de acteurs op iedere school een dag aan het werk geweest met de leerlingen en dan was er 's avonds een optreden.

Wat maakt dit project geschikt voor gymnasiasten? De werkgroep zegt daarover:

- ❖ we halen het Frans de school in door te werken met authentieke teksten en native speakers;
- ❖ we laten leerlingen ontdekken tot hoeveel ze in staat zijn, als ze verschillende zintuigen tegelijk inzetten en welke grenzen ze kunnen doorbreken in een andere benadering van leren;
- ❖ we laten leerlingen ervaren hoe de toneelstukken van Molière in hun tijd geplaatst kunnen worden en hoe actueel die stukken eigenlijk zijn;
- ❖ we laten leerlingen verbanden tussen vakken zien: samenwerking met drama en muziek;
- ❖ we dagen leerlingen uit om het gememoreerde toe te passen en zelf nader inhoud te geven.

APS: Theorie over de begaafde leerling

Wat is kenmerkend voor begaafde leerlingen? David Sousa noemt in zijn boek 'How the gifted brain learns' drie voorwaarden voor begaafdheid:

- ❖ een hoge intelligentie, zoals gemeten door IQ-tests;
- ❖ willen leren, doorzettingsvermogen en motivatie;
- ❖ probleemoplossende vermogens, ook regelmatig creativiteit genoemd, niet in kunstzinnige zin maar in de zin van een creatieve geest.

Onze gymnasia worden bezocht door leerlingen met in ieder geval een hoog IQ, gezien hun Cito-scores. De vraag is of de manier waarop wij het onderwijs inrichten die intelligentie verder laat groeien én iets doet aan het stimuleren van creativiteit en motivatie. Want dat is wat Margriet Sitskoorn aanbeveelt in haar boek "Het maakbare brein": "gebruik je hersens en word wie je wilt zijn".

Ze zegt o.a.: "Tijdens de jeugd maken hersenen een enorme groeisput door. Als je tijdens deze periode niet wordt blootgesteld aan bepaalde stimulatie, gaan er kansen voorbij en zal bepaald gedrag niet ontwikkeld worden. **[use it or lose it!]** Een kind dat op z'n twaalfde als begaafd wordt gediagnosticeerd kan die begaafdheid verliezen als er binnen dan wel buiten school geen aanspraak op wordt gemaakt. Delen van hersenen die niet geprikkeld worden, ontwikkelen zich niet verder".

APS: Theorie over de internetgeneratie

Het begaafde kind groeit op als lid van de internetgeneratie en leert dus in een andere context dan zijn ouders en de meeste docenten. Volwassenen die opgegroeid zijn vóór internet hebben vooral geleerd lineair te leren: eerst hoofdstuk 1, dan hoofdstuk 2 enz. De leerlingen leren voor een belangrijk deel op een andere manier. In Wikipedia zoeken ze iets op en binnen een opgezocht lemma klik-

ken ze door naar een ander lemma. Dan voeren ze een trefwoord in bij Google en komen dan op plekken waar ze weer verder gaan. Natuurlijk raken ze dan soms kwijt wat ze oorspronkelijk ook weer wilden weten. Dat ervaren ze niet zozeer als een probleem, maar als een verrijking. Deze manier van associatief je kennis uitbreiden, heet lateraal leren. Leerlingen vinden het een normale manier. Maar ons onderwijs is er niet op ingericht: alle leerboeken stammen uit de traditie van het lineair leren.

Slim, snel, associatief – dat staat aan de pluskant van lateraal leren. Maar het vasthouden van een consequent stappenplan om tot de oplossing van een probleem te komen, het systematisch herhalen en oefenen van steeds dezelfde handelingen, totdat ze als vaardigheid geautomatiseerd zijn – dat maakt nadrukkelijk geen deel uit van lateraal leren. Uit onderzoek door Wim Veen, hoogleraar in Delft, blijkt: “herhaling en geduld (voorwaarden om bepaalde competenties te beheersen) zijn niet de sterkste kanten van de net-generatie. Deze jongeren hebben minder diepgaande kennis dan op het eerste oog lijkt, ze blijven achter in oefenen en toepassen en ze ontwikkelen een geringer probleemoplossend vermogen.”

Het is zaak om gebruik te maken van de sterke kanten van de internetgeneratie en hen te trainen op de punten waar ze de neiging hebben achterop te raken.

Pegasus en APS over gymnasium leren: de basis

Aan welke voorwaarden moet het onderwijs aan gymnasiumleerlingen nu voldoen?

De basis is

- ❖ dat de leerling helder heeft wat van hem verwacht wordt: opdracht, beschikbare tijd, beschikbare middelen – de docent stelt de kaders;
- ❖ dat de leerling een eigen inbreng heeft in het leerproces, zelf sturing geeft, zelf reflecteert op eigen leren – de docent stimuleert;
- ❖ dat de leerling uitdaging ervaart, verder gaat dan de vorige keer, niet te gauw tevreden is, werkt aan een complexe opdracht naar een open einde – de docent zaait twijfel;
- ❖ dat de leerling het geleerde in een breder kader plaatst, begrijpt in welke context dingen gedaan worden, een praktijk situatie voor ogen heeft – de docent gaat de dialoog aan en levert dilemma's;
- ❖ dat de leerling iets te kiezen heeft (bijvoorbeeld onderwerp, werkwijze, presentatievorm, tijdsindeling) – de docent biedt keuzes.

Op grond van wat Pegasuswerkgroepen optekenen in hun criteria voor goed lesmateriaal komen we binnen dit algemene kader tot gymnasiale accenten.

Gymnasiale accenten

In het omgaan met de leerstof hebben gymnasiumleerlingen vermogen tot **abstractie** bij de behandeling van de theorie. Niet altijd hoeft een regel te worden toegelicht met een voorbeeld.

We zien ook **wendbaarheid** in het toepassen van de theorie vanuit verschillende gezichtspunten op een gegeven vraagstuk (de leerling is πολύτροπος - polytropos).

We constateren vermogen tot **diepgang** in de verklaring van verschijnselen en vermogen om op eigen kracht het geleerde bij andere vakken toe te passen en verbanden te leggen (**transfer**): een leerling herkent de overeenkomst in betekenis tussen de Engelse -ing vorm en het Latijnse imperfectum. Let wel: deze herkenning is het meest heftig als de docent zo weinig mogelijk stuurt.

In het ‘persoonsgebonden’ werken zien we gymnasiumleerlingen met **vasthoudendheid** discussies voeren. De behoefte aan het testen van definities kan leiden tot een eindeloze reeks waarom-vragen.

We zien ook een behoefte om zelfstandig een opdracht op eigen wijze uit te voeren; dit **solisme** hangt nauw samen met die vasthoudendheid. Het heeft te maken met het zoeken naar grenzen, zowel die van zichzelf als die van het weten.

Een **wedstrijdelement** spreekt vaak aan, al is het alleen maar de puntentelling bij een computertoets. We zien het bij debatwedstrijden, maar natuurlijk ook in de intergymnasiale schaaftcompetitie. In die competitie blijkt samenwerking niet altijd gemakkelijk. Totdat groepen samen elkaar willen overtreffen in het werken aan eenzelfde opdracht.

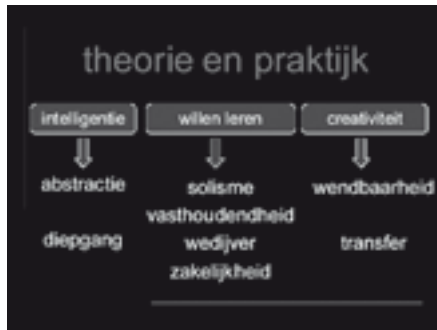
In de communicatie met de docent zien we een behoefte om een zekere **zakelijkheid** in het contact te houden: het raakpunt in contact met de leraar is het vak. Natuurlijk is het erg belangrijk dat de docent de leerling als persoon kent en ziet staan, maar het moet niet te gek worden: de docent moet zijn plaats weten.

Model van Sousa en Pegasuservaring bij elkaar

Deze gymnasiale accenten uit de ervaring van de Pegasuswerkgroepen passen heel aardig bij de theorie van Sousa over de begaafde leerling. Sousa onderscheidt drie pijlers:

- ❖ intelligentie
- ❖ willen leren
- ❖ creativiteit

De Pegasuswerkgroepen noemen van al deze pijlers voorbeelden.

Verdere vlucht van Pegasus

Weten we nu alles van het leren op een gymnasium? Nee. De brochure is geen eindpunt. Pegasus en APS willen hiermee vooral laten zien wat er kan als mensen met verschillende deskundigheden vanuit verschillende invalshoeken samenwerken om het leren van gymnasiumleerlingen aandacht te geven. We hopen dat dit smaakt naar meer: meer uitwisseling van goede ideeën, meer inspiratie over en weer, om zo stap voor stap te komen tot meer greep op het gymnasiale van gymnasiumonderwijs.

Agnes Schaafsma, oktober 2009

Gymnasiale kwaliteitszorg

De gymnasiale kwaliteitszorg kan bogen op een jarenlange traditie. Sinds 1972 worden de relevante cijfers over de onderwijskundige en financiële opbrengsten verzameld en met elkaar vergeleken.

Vanaf 2003 worden deze opbrengsten gewaardeerd volgens het model van het Instituut van Nederland voor Kwaliteit (INK).

Ook van de gymnasiale gegevens van het tevredenheidsonderzoek onder alle geledingen wordt een benchmarking gemaakt.

Tijdens de najaarsconferentie van de VRZG in december 2006 hebben de rectoren het gymnasiumprofiel 2007-2012 vastgesteld. Dit profiel beschrijft o.a. de gymnasiale kwaliteit.

Deze kwaliteit willen wij borgen in onze (school)organisatie door het ontwikkelen en uitvoeren van een kwaliteitszorgbeleid dat zowel een kwantitatief als een kwalitatief aspect heeft.

Kwantitatieve kwaliteitszorg

Het kwantitatieve domein van het gymnasiale kwaliteitszorgsysteem berust op twee pijlers. In de eerste plaats berust het op de gegevens van de jaarlijks door de LSZG uitgevoerde enquête en de daaraan gekoppelde INK waardering.

Daarnaast geven de gegevens van het tevredenheidsonderzoek uitgevoerd door het bureau C&T te Gouda aanvullende informatie. De op deze beide gegevens verkregen benchmarking geeft de scholen kwantitatieve informatie over hun kwaliteit.

Kwaliteitstandaarden en indicatoren.

Een aantal aspecten van de gymnasiale kwaliteit, beschreven in het gymnasiumprofiel 2007-2012, is echter niet kwantitatief te meten. De Q-commissie van de VRZG heeft deze aspecten daarom verwoord als standaarden van gymnasiale kwaliteit en aan deze standaarden indicatoren gekoppeld. Op deze manier hebben scholen de mogelijkheid deze aspecten van hun kwaliteit concreet te beschrijven. Uiteraard pretendeert deze opsomming van indicatoren niet compleet te zijn.

Op de najaarsconferentie 2007 van de VRZG zijn deze standaarden en de daarbij behorende indicatoren vastgesteld.

Zelfevaluatie en visitatie

Tijdens de voorjaarsconferentie 2008 hebben de rectoren ingestemd met het voorstel van de Q-commissie een experiment gymnasiale zelfevaluatie en visitatie uit te voeren.

De hieronder beschreven standaarden en de daarbij behorende indicatoren zijn het uitgangspunt van een pilot 'Gymnasiale kwaliteitszorg, zelfevaluatie en visitatie'.

Dit project wordt in het schooljaar 2009-2010 door vier gymnasia uitgevoerd en staat onder leiding van dr. P. van der Ploeg, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen. De evaluatie geeft o.a. informatie over de relevantie van de beschreven standaarden en indicatoren. Daarnaast wordt een instrument voor gymnasiale zelfevaluatie en visitatie ontwikkeld.

Het beleidsvoornemen is dat de Gymnasiumraad tijdens de voorjaarsconferentie van 2010 een besluit neemt over de gymnasiale kwaliteitszorg in het schooljaar 2010-2011.

Janita W. Rutgers-Stoker
september 2009

De standaarden van de gymnasiale kwaliteit en de daarbij behorende indicatoren.

Het gymnasium bereidt leerlingen voor op het wetenschappelijk onderwijs

De indicatoren zijn:

- ❖ De school heeft een visie op de voorbereiding van leerlingen op het WO.
- ❖ De school streeft ernaar docenten aan te stellen met een academisch werk- en denkniveau en bij voorkeur een wetenschappelijke opleiding.
- ❖ De school draagt er zorg voor dat de docenten zich wetenschappelijk bijscholen.
- ❖ De school onderhoudt contacten met de universiteit.
- ❖ Binnen en tussen de vakken is een doorgaande lijn/opbouw van onderzoeksvaardigheden.
- ❖ Binnen en tussen de vakken zijn criteria/eisen vastgesteld voor de beoordeling van onderzoeken.
- ❖ Binnen en tussen de vakken zijn afspraken over een aanbod op het terrein van onderzoek.
- ❖ De school faciliteert zelfstandig onderzoek door leerlingen.
- ❖ De leerlingen geven blijk van een actieve studiehouding.
- ❖ De studiehouding van de leerlingen wordt gekenmerkt door (zelf)reflectie, concentratie en discipline.
- ❖ De school stimuleert en faciliteert activiteiten die de leerlingen leert verbanden te leggen met de wereld om hen heen.

Het gymnasium biedt eigentijds onderwijs

De indicatoren zijn:

- ❖ De school heeft een visie op de toepassing van multimediale middelen in aanvulling op de traditionele leermiddelen.
- ❖ Binnen en tussen de vakken zijn afspraken over het gebruik van multimediale middelen in de lessen.
- ❖ In de lessen is een goede afwisseling tussen de verschillende didactische werkvormen.
- ❖ De school heeft een goede balans en afwisseling tussen traditionele didactiek en nieuwe werkvormen.
- ❖ Er is variatie in de vormen van schriftelijke en mondelinge toetsing.
- ❖ De school biedt de leerlingen de mogelijkheid keuzes te maken in hun leerproces.
- ❖ De school stimuleert de dialoog tussen de verschillende culturen die Nederland huist.

Het gymnasium biedt onderwijs op hoog intellectueel niveau

De indicatoren zijn:

- ❖ De school leidt in zes jaar of minder op tot het gymnasiumdiploma.
- ❖ De school biedt zolang mogelijk breed funderend onderwijs aan.
- ❖ De school biedt een breder dan gemiddeld aanbod aan vakken en modules.
- ❖ De school stimuleert leerlingen om examens te doen in meerdere profielen.
- ❖ De school organiseert internationale uitwisselingen.
- ❖ De school biedt aan getalenteerde of geïnteresseerde leerlingen een uitgebreid verrijkingsprogramma.
- ❖ Het slagingspercentage van de school ligt boven het landelijke gemiddelde van het VWO.
- ❖ De gemiddelde resultaten van het CE liggen boven het landelijke gemiddelde van het VWO.
- ❖ De school organiseert samen met de universiteit uitwisselingprogramma's en masterclasses.
- ❖ De school nodigt jaarlijks gastdocenten van de universiteit uit.

Het gymnasium levert een bijdrage aan de borging van de klassieke cultuur

De indicatoren zijn:

- ❖ Alle leerlingen nemen in de schoolcarrière deel aan een klassiek culturele reis.
- ❖ De school biedt het vak filosofie aan.
- ❖ De school organiseert voor ouders en leerlingen lezingen over een klassiek thema.
- ❖ Het programma voor het vak KCV is gedegen, uitdagend en van hoog niveau.
- ❖ Bij meerdere vakken is de klassieke cultuur een thema in de les.
- ❖ De school organiseert excursies en projecten met de klassieke cultuur als (hoofd)thema.

Het gymnasium levert een bijdrage aan de borging van het Europese erfgoed

De indicatoren zijn:

- ❖ De school biedt kennis over de waarden die ten grondslag liggen aan het Europese erfgoed.
- ❖ De school biedt kennis over de joods, christelijke wortels van de West-Europese cultuur.
- ❖ De school organiseert projecten en excursies rond het Europese erfgoed.
- ❖ De school biedt tot en met klas 4 het vak geschiedenis aan alle leerlingen aan.
- ❖ De school biedt tot en met klas 4 de drie moderne vreemde talen aan alle leerlingen aan.
- ❖ Bij meerdere vakken is het Europese erfgoed een thema in de les.
- ❖ De school organiseert excursies en projecten met het Europese erfgoed als (hoofd)thema.
- ❖ De school organiseert en faciliteert activiteiten die opleiden tot kritisch en democratisch burgerschap.

Het gymnasium biedt talentvolle leerlingen optimale mogelijkheden zich te ontplooiën

De indicatoren zijn:

- ❖ De school stimuleert, faciliteert en beloont deelname aan olympiades, festivals, het orkestfestival, het gymnasiale debat en MEP.
- ❖ Talentvolle leerlingen krijgen de mogelijkheid geboden een eigen lesprogramma te volgen voor een aantal vakken.
- ❖ In de reguliere lessen wordt de lesstof op meerdere manieren aangeboden, passend bij de leerstijlen van de talentvolle leerlingen.
- ❖ De school faciliteert en beloont leerlingen die topprestaties leveren.
- ❖ De school stimuleert de leerlingen een zo hoog mogelijk gemiddeld te halen.

Het gymnasium biedt leerlingen een veilige leeromgeving

De indicatoren zijn:

- ❖ Uit het tevredenheidsonderzoek blijkt dat leerlingen zich veilig voelen op school.
- ❖ Personeel en leerlingen gaan op een respectvolle manier met elkaar om.
- ❖ De school en de schoolomgeving zijn opgeruimd en schoon.
- ❖ De school heeft een zorgplan.
- ❖ Deze extra zorg voor leerlingen is herkenbaar in de dagelijkse praktijk.
- ❖ De leerlingen van klas 1 hebben een leerling uit de bovenbouw als tutor.
- ❖ De school is kleinschalig (georganiseerd).

Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid*

Op 21 januari 2009 hebben de onderzoekers I. Barkmijer MSc. en drs A.Holwerda hun onderzoeksrapport "Latijn en de kracht van de vanzelfsprekendheid" gepresenteerd op de door de VRZG georganiseerde Gymnasiumdag.

Waarom een onderzoek?

"Problemen in het onderwijs klassieke talen en mogelijke wegen naar een betere toekomst" luidde de ondertitel van het in februari verschenen vakdossier Klassieke Talen van de hand van drs. M. Goris.

De conclusie van dit robuuste rapport is dat de oorzaak van het gesignaleerde probleem nog steeds niet duidelijk is. Daarom suggereert Goris dat het ministerie, in overleg met het veld, een verkenningscommissie instelt. De staatssecretaris heeft deze commissie in januari 2009 geïnstalleerd.

De rectoren waren in hun voorjaarsconferentie van 2006 tot dezelfde conclusie gekomen, echter met de aantekening dat er geen sprake was van een algemeen maar van een schoolspecifiek probleem bij de Klassieke Talen.

Omdat de rectoren van mening waren dat het gesignaleerde probleem nog te complex is om oplossingen te gaan verkennen, hebben zij ervoor gekozen een onderzoek te laten uitvoeren onder supervisie van prof. dr. S. Waslander, hoogleraar aan de RUG.

Dit onderzoek moet antwoord geven op de vraag: Wat zijn de succesbevorderende en succesbelemmerende factoren bij het onderwijs in de Klassieke Talen in casu het Latijn.

Het terrein van onderzoek

De school als organisatie is de invalshoek van de onderzoekers geweest. Vanuit dat perspectief hebben zij de gesignaleerde problematiek onderzocht. Zij hebben een tipje van de sluier opgelicht en daarmee de contouren van de problemen aangegeven. Tevens hebben zij gemeld dat in dit onderzoeksrapport niets te lezen zal zijn over de wenselijke inhoud van het vak Latijn noch over de effecten van de verschillende didactische werkvormen of over de aansluiting van de verschillende methoden enerzijds en de inhoud van het examen anderzijds. Ook blijft het examen met de daaraan gekoppelde beoordeling en normering buiten beschouwing.

De dilemma's

Uit het onderzoeksverslag wordt duidelijk dat de gymnasia de afgelopen jaren voor verschillende dilemma's zijn gesteld en nog steeds gesteld worden. Het blijkt dat bij het zoeken naar een uitweg ieder gymnasium zijn eigen weg is gegaan en daarin meer of minder succesvol is geweest.

"De ironische situatie doet zich voor dat gymnasia die hun werkwijze zo weinig mogelijk lieten beïnvloeden door de invoering van de Tweede Fase in 1996 zich nu in een betere positie bevinden dan de gymnasia die het overheidsbeleid hebben doorgevoerd zolas het destijds bedoeld was." (vgl. pg 25 van het rapport).

De conclusies

Op basis van casestudies van acht geselecteerde scholen worden tot slot een aantal conclusies getrokken:

De eerste conclusie luidt dat achter de verschillen in gemiddelde CE-cijfers voor Latijn fundamentele verschillen schuilen wat betreft profilering van scholen naar buiten en de vertaling van dat profiel binnen de interne schoolorganisatie.

Ten tweede illustreert het onderzoek dat de huidige groei van de gymnasia niet gelijke tred vertoont met de toename van bevoegde classici met de nodige problemen vandien.

De derde conclusie is geheel in lijn met de traditie van het onderzoek naar effectieve scholen. Er blijkt niet zozeer sprake te zijn van een succes- of faactor, eerder ligt de crux besloten in de consistente samenhang tussen vele factoren. Tot slot wordt geconcludeerd dat de Klassieke Talen een specifiek karakter hebben. Deze vakken doen bij uitstek een beroep op concentratie- en doorzettingsvermogen, precisie en nauwkeurigheid van leerlingen. Vaardigheden die om totaal verschillende redenen momenteel onder druk staan.

Het vervolg

Dat de conclusies die dit rapport trekt en de vragen die het oproept een vervolg krijgen, hebben de rectoren op de voorjaarsconferentie 2009 besloten.

Uit het bovenstaande is zonder meer duidelijk geworden dat de plaats van de Klassieke Talen en de kwaliteit van het gymnasium onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Daarom worden de conclusies van het onderzoek ook betrokken bij het experiment gymnasiale zelfevaluatie en visitatie.

Ondertussen heeft de Verkenningcommissie Klassieke Talen een tussenrapportage gepubliceerd, dat met het veld besproken zal worden. Het moge overduidelijk zijn dat de discussie over de Klassieke Talen de komende maanden niet zal verstommen.

Janita W. Rutgers-Stoker

* Het onderzoeksrapport is te verkrijgen bij het bureau van de SHZG

Proeve van een gymnasiale profielstructuur van het VO

Het paard Pegasus vliegt al enkele jaren door gymnasiumland omdat gymnasia van mening zijn dat hun leerlingen onvoldoende uitgedaagd worden door het huidige onderwijsaanbod. Pegasus verspreidt daarom een door docenten ontworpen gymnasiale didactiek. Binnen de bestaande profielstructuur heeft Pegasus echter te beperkte mogelijkheden om zijn vleugels uit te slaan.

Excellentie bevorderd, toptalent ontwikkeld

De beleidsprioriteit van de Kwaliteitsagenda VO (26-11-2007): “Excellentie bevorderd, toptalent ontwikkeld” geeft aan dat (binnen de huidige profielstructuur) het VO te weinig ontplooiingsmogelijkheden biedt voor talentvolle leerlingen. Ons land blijft achter bij andere landen waar het de resultaten van ‘de top’ van de leerlingen betreft. Daarom wil de minister extra prioriteit geven aan het ontwikkelen van onderwijs voor toptalent.

Kennis, Kwaliteit en Keuze, het eindadvies van de profielcommissies (december 2007)

noemt extra aandacht voor kwaliteit en niveau een dominante uitdaging voor de toekomst.

Omdat het ontbreken van voldoende ontplooiingsmogelijkheden een gemiste kans is zowel voor onze leerlingen als voor de maatschappij die toekomstig talent niet mag en kan ontberen, willen de gymnasia hun krachten bundelen, zodat zij een kwaliteitsimpuls voor het onderwijs genereren.

Het gymnasium heeft immers door zijn unieke positie - onderwijsaanbod voor talentvolle leerlingen - een jarenlange expertise kunnen opbouwen in het aanbieden van onderwijs aan

creatieve en talentvolle leerlingen. Binnen de huidige profielstructuur kan met enkele wijzigingen de excellentie van ons onderwijs bevorderd worden.

Een gymnasiale pilot

Gymnasia willen op korte termijn een pilot starten. Deze pilot ontwerpt en ontwikkelt een nieuwe gymnasiale profielstructuur voor talentvolle leerlingen. Omdat de inhoud en de structuur van het onderwijs onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, maken beide deel uit van het ontwerp.

Het eindadvies van de Profielcommissies: Kennis, Kwaliteit en Keuze biedt mogelijkheden een dergelijk pilot te ontwerpen en uit te voeren. De gymnasiale pilot sluit daarom aan bij (een aantal van) de adviezen die in het eindadvies Kennis, Kwaliteit en Keuze zijn verwoord. Deze pilot kan eveneens gestalte geven aan het ontwikkelen van toptalent zoals de minister in de Kwaliteitsagenda VO voorstelt.

Het gymnasiale onderwijsconcept en een gymnasiale profielstructuur

De gymnasiale profielstructuur geeft vorm aan het gymnasiale onderwijsconcept, zoals dat in 2007 door de VRZG is vastgesteld.

Het gymnasiale onderwijsconcept bestaat uit twee elementen: een onderwijsprogramma en de didactische invulling daarvan.

Het onderwijsprogramma:

Het onderwijsprogramma kenmerkt zich door een **doorlopende leerlijn van drie leergebieden in drie fasen**.

De **doorlopende leerlijn** is een 6-jarige schoolopleiding met een funderende fase (klas 1 en 2), een oriënterende fase (klas 3 en 4) en een specialistische fase/verdiepende fase (klas 5 en 6).

De **drie leergebieden** zijn: 1) het alfa-profiel Taal & Cultuur, 2) het bèta-profiel Natuur & Gezondheid & Techniek en 3) het gamma-profiel Mens & Maatschappij.

De scholen bepalen zelf of ze het onderwijs via de vakkenlijn, vakoverstijgend en geïntegreerd of via een combinatie van beide aanbieden.

De drie fasen:

In de **funderende fase** wordt de gymnasiale basiskennis van alle vakken/leergebieden aangeboden.

De **oriënterende fase** heeft een driedelig karakter:

- ❖ De basiskennis van de vakken/leergebieden wordt afgerond. Voor de vakken Frans en Duits wordt volgens het Europees Referentiekader het niveau van de verschillende vaardigheden vastgesteld.
- ❖ Het vak wiskunde heeft in deze fase zowel een afrondende (voor het profiel Taal & Cultuur) als een doorlopende lijn (voor de overige profielen).
- ❖ Verplichtingen binnen de drie leergebieden: natuurkennis, maatschappijkennis en cultuur&kunst hebben ervoor gezorgd dat leerlingen een brede algemene vorming en ontwikkeling hebben.
- ❖ De doorlopende leerlijn van een vak/leergebied van niet- eindexamenvakken wordt afgerond.
- ❖ De oriëntatie op de profielkeuze: De inrichting van deze fase is van dien aard dat de leerlingen aan het einde ervan hun definitief profiel gekozen hebben.

In de **specialistische/verdiepende fase** worden de doorlopende leerlijn van vakken/leergebieden en de leerlijn van het profiel afgerond.

De drie leergebieden:

De drie leergebieden kenmerken zich door de doorlopende leerlijn, het breed funderend onderwijsaanbod en het intellectueel leerklimaat. De rode draad in het gymnasiale curriculum zijn de Klassieke Talen en hun cultuur. De borging van het Europees cultureel erfgoed en de daaraan zo nauw verwante “Bildung” behoren eveneens tot de speerpunten van het gymnasiale onderwijsbeleid zoals dat verwoord is in het Gymnasiumprofiel anno 2007.

De ervaring leert, dat niet alle getalenteerde gymnasiasten in de huidige profielstructuur hun talenten volledig kunnen ontplooiën. Taal en cultuur zijn aspecten die onderbelicht blijven in die structuur. Daarom pleiten wij voor drie profielen: Mens & Maatschappij en Natuur & Gezondheid & Techniek en Taal & Cultuur.

De gymnasiale didactiek:

Op grond van de verworvenheden van de gymnasiale basisvorming en de ervaringen opgedaan in het gymnasiaal onderwijskundig vernieuwingsproject Pegasus denken wij dat de uitgangspunten van de gymnasiale didactiek dienen te zijn:

- ❖ Keuzemogelijkheden voor leerlingen
- ❖ De context-concept benadering van de leerstof
- ❖ Het onderzoekend leren
- ❖ Het leren voorstructureren en systematiseren van informatie

Deze uitgangspunten van de gymnasiale didactiek leiden ertoe dat het onderwijsaanbod bestaat uit basisstof (programma CE) en keuzestof (deze komt terug in het programma SE). De gymnasia hechten aan goede en betrouwbare examens, een van de zes beleidsprioriteiten van de Kwaliteitsagenda VO. Daarom willen wij standaarden ontwikkelen voor de gymnasiale schoolexamens.

Voor de standaarden van de moderne vreemde talen denken wij aan die van het Europese referentiekader.

Voor het gymnasiale keuzestof-programma worden standaarden ontwikkeld, gebaseerd op de huidige wettelijke voorschriften. Wij denken dat deze standaarden een meerwaarde hebben als zij in samenwerking met de VSNU ontwikkeld worden.

De beoogde kwaliteit van het gymnasiumprofiel is:

- ❖ Internationale leerstandaarden voor de moderne vreemde talen
- ❖ Gecertificeerde leerstandaarden voor de overige vakken.
- ❖ Ontwikkelde leerstandaarden voor toptalent
- ❖ Samenwerkingsverbanden met de universiteiten
- ❖ Het onderwijsprogramma bestaat uit het examenprogramma en een keuzeprogramma.

De pilot:

Wij zijn van mening dat een pilot niet een op zichzelf staand incident moet zijn, maar moet passen binnen de huidige ontwikkelingen en discussies in en over het onderwijs. Uit het bovenstaande blijkt dat deze pilot naadloos opgenomen kan worden in De Kwaliteitsagenda VO. Daarnaast geeft de pilot gestalte aan adviezen van Kern, Kwaliteit & Keuze, het eindadvies van de profielcommissies (bijlage 1).

De resultaten van een pilot "De ontwikkeling van de gymnasiale profielstructuur" bieden talentvolle leerlingen de mogelijkheid zich te ontplooien, als de beoogde kwaliteit gestalte krijgt.

Janita W. Rutgers-Stoker
maart 2008

Bestuur en bureau

Het eerste bestuur van de SHZG bestaat uit:

Mevrouw drs. J.M. Gaasbeek-Luursema MA,
voorzitter

rector Stedelijk Gymnasium
Valeriusstraat 31
3122 AM Schiedam

Drs. J.W.H. van Muilekom, penningmeester
rector Vossius Gymnasium
Messchaertstraat 1
1077 WS Amsterdam

Mevrouw drs. A.A.M. Schaafsma, secretaris
rector Willem Lodewijk Gymnasium
Verzetsstrijderslaan 220
9727 CK Groningen

Drs. J.C. Ruitenbeek
rector Gymnasium Camphusianum
Vroedschapstraat 11
4204 AJ Gorinchem

Mevrouw drs. J.H.M. Taat
rector Utrechts Stedelijk Gymnasium
Homeruslaan 40
3581 MJ Utrecht

Het bestuur van de SHZG:

Vestigingsadres:

Richard Holkade 16
2033 PZ Haarlem
023 5517147

Postadres:

Postbus 5233
2000 CE Haarlem

Het bestuur zal waarschijnlijk begin 2010 verhuizen.

De medewerkers zijn:

Ir. G.J. Smit
directeur

Mevrouw drs. I.J.M. Kromhout
hoofd onderwijs

Mevrouw J.A. Aubrun
secretaresse

Er wordt op dit moment gezocht naar een opvolger van de directeur. Daarnaast zal er een kwaliteitsmedewerker geworven worden.

Zelfstandige Gymnasia

Naam	Adres	Telefoon	website	rector
Murmelliugymnasium	Bergerhout 1 1815 DA Alkmaar	072 5272072	www.murmellius.nl	drs. J.C.M. van Niekerk
Stedelijk Gymnasium J. van Oldenbarnevelt	Thorbeckeplein 1 3818 JL Amersfoort	033 4613944	www.jvo.nl	drs. C.A. van Lent
Barlaeus Gymnasium	Weteringschans 29-31 1017 RV Amsterdam	020 6263396	www.barlaeus.nl	drs. M.F. Elkerbout
Sint-Ignatius Gymnasium	De Klencke 4 1083 HH Amsterdam	020 6763868	www.ig.nl	mevr. drs. A.M. Swenneker
Vossius Gymnasium	Messchaertstraat 1 1077 WS Amsterdam	020 6620934	www.vossius.nl	drs. J.W.H. van Muilekom
Gymnasium Apeldoorn	Kastanjelaan 10 7316 BN Apeldoorn	055 5213024	www.gymnasium-apeldoorn.nl	mevr. drs. M.W. van Hattum
Stedelijk Gymnasium	Thorbeckestraat 17 6828 TS Arnhem	026 4423025	www.gymnasiumarnhem.nl	drs. M.T.J. Delen
Gymnasium Juvenaat H. Hart	Pater Dehonlaan 63 4615 DC Bergen op Zoom	0164 243650	www.juvenaat.nl	J. Hadders, a.i.
Stedelijk Gymnasium	Nassausingel 7 4811 DE Breda	076 5225040	www.gymnasiumbreda.nl	mevr. drs. C.M. Rogmans, MME
Sint Willibrord Gymnasium	Beukenstraat 80 5753 GD Deurne	0493 314802	www.willibrordgymnasium.nl	ir. C.J.A.M. Wouters
Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark 11 3311 LP Dordrecht	078 6482626	www.jdw.nl	drs. S.A. Muller
Gymnasium Camphusianum	Vroedschapstraat 11 4204 AJ Gorinchem	0183 622388	www.camphuys.nl	drs. J.C. Ruitenbeek
Coornhert Gymnasium	Jan van Renesseplein 1 2805 GT Gouda	0182 599517	www.coornhert-gymnasium.nl	drs. M.G.P. Oehlenschlager
Gymnasium Haganum	Laan van Meerderevoort 57 2517 AG Den Haag	070 3469243	www.haganum.nl	drs. G.P.Th. Kloeg
Chr.Gymnasium Sorghvliet	Johan de Wittlaan 22 2517 JR Den Haag	070 3451577	www.gymnasium-sorghvliet.nl	dr. H.R. Rookmaaker
Praedinius Gymnasium	Turfingel 82 9711 VX Groningen	050 3120559	www.praedinius.nl	drs. M. van Daal
Willem Lodewijk Gymnasium	Verzetstrijderslaan 220 9727 CK Groningen	050 5262094	www.wlg.nl	mevr. drs. A.A.M. Schaafsma
Stedelijk Gymnasium	Prinsenhof 3 2011 TR Haarlem	023 5125353	www.stedelijkgymnasium.nl	drs. J.J.P. Olgers
Gymnasium Bernrode	Abdijstraat 36 5473 AG Heeswijk-Dinther	0413 291342	www.bernrode.nl	drs. W.J.M. Harmsen

Naam	Adres	Telefoon	website	rector
Stedelijk Gymnasium	Mercatorplein 2 5223 LL 's-Hertogenbosch	073 6219068	www.stedgymdenbosch.nl	ir. A.E.M. de Kleijn
Gemeentelijk Gymnasium	Vaartweg 54 1217 SV Hilversum	035 6241181	www.gymnasiumhilversum.nl	drs. S.H.M.C. van de Berg
Chr. Gymnasium Beijers Naudé	Gymnasiumstraat 36 8932 GW Leeuwarden	058 2124471	www.cgbn.nl	mevr. B.M.T.G. Pelgrum MBA
Stedelijk Gymnasium	Noorderweg 1 8911 ES Leeuwarden	058 8801200	www.piterjellesgymnasium.nl	mevr. drs. A.M.M. van der Putten
Stedelijk Gymnasium	Fruinlaan 15 2313 EP Leiden	071 5121365	www.gymnasiumleiden.nl	mevr. drs. J.M.H. Thomassen
Gymnasium Beekvliet	Beekvlietstraat 4 5271 SM Sint- Michielsgestel	073 5512213	www.gymnasiumbeekvliet.nl	drs. N. van Rhijn
Stedelijk Gymnasium	Kronenburgersingel 269 6511 AS Nijmegen	024 3220606	www. stedelijkgymnasiumnijmegen.nl	drs. R. van Bruggen
Sint-Oelbertgymnasium	Warandelaan 3 4904 PA Oosterhout	0162 447474	www.oelbert.nl	mevr. drs. H. Blom-Postma
Erasmiaans Gymnasium	Wytemaweg 25 3015 CN Rotterdam	010 4360045	www.erasmiaans.nl	P.J.L. Scharff
Marnix Gymnasium	Essenburgsingel 58 3022 EA Rotterdam	010 2445044	www.marnixgymnasium.nl	mevr. drs. S.J. de Leeuw
Stedelijk Gymnasium	Valeriusstraat 31 3122 AM Schiedam	010 2470468	www. stedelijkgymnasiumschiedam.nl	mevr. drs. J.M. Gaas- beek-Luursema MA
Gymnasium Trevianum	Bradleystraat 25 6135 CV Sittard	046 4206900	www.trevianum.nl	mevr. A.M. Beckers- Schuwirth MEM
Christelijk Gymnasium	Koningsbergerstraat 2 3531 AJ Utrecht	030 2843000	www.cgu.nl	drs. J.M. Buijze
Utrechts Stedelijk Gymnasium	Homeruslaan 40 3581 MJ Utrecht	030 2122199	www.usgym.nl	mevr. drs. J.H.M. Taat
Gymnasium Felisenum	Van Hogendorpplaan 2 1981 EE Velsen-Zuid	0255 545710	www.felisenum.nl	dr. K.S. Kits
Gymnasium Ceeleum	Zoom 37 8032 EM Zwolle	038 4552820	www.ceeleum.nl	drs. J.A. Boers
Baken Trinitas Gymnasium	Sas van Gentlaan 6 1324 CT Almere	036 8452400	www.hetbaken.nl	N. Sterrenburg
Het 4e Gymnasium	Stavangerweg 902 1013 AX Amsterdam	020 5849010	www.het4egymnasium.nl	dr. J.H. Verhage
Cygnus Gymnasium	Linnaeushof 48 1098 KM Amsterdam	020 4688880	www.cygnusgymnasium.nl	drs. E.P. van Rijn

Bijlage 1

De gymnasium pilot en het Eindadvies Kennis, Kwaliteit en Keuze

De profielcommissies pleiten in hun eindadvies niet voor een profielwijziging, maar voor het uitvoeren van pilots die eventueel op termijn, na een grondige evaluatie, kunnen leiden tot een wijziging van de huidige profielstructuur. Daarnaast geven zij talrijke adviezen die een kwaliteitsimpuls van het VO kunnen zijn. Een aantal van deze adviezen zijn overgenomen in de gymnasiale profielstructuur.

De gymnasiale pilot wil een gymnasiale profielstructuur ontwerpen die

- ❖ de huidige profielstructuur flexibiliseert, met dien verstande dat er drie profielen zijn: Taal&cultuur, Mens &Maatschappij en Mens &Natuur (vrij naar K,K&K advies 3)
- ❖ drie fasen in de profielstructuur onderscheidt (K,K&K advies 1)
- ❖ in de eerste twee fasen breed funderend en oriënterend onderwijs aanbiedt (K,K&K advies 5)
- ❖ in klas 4 Frans en Duits zonodig afsluit op een niveau van het Europees Referentiekader(K,K&K advies 16)
- ❖ het programma van het schoolexamen van de (profiel)vakken modulair aanbiedt (K,K&K advies 47)
- ❖ de kwaliteit van het schoolexamen borgt nieuwe richtlijnen mee te nemen in de pilot (K,K&K advies 31)
- ❖ het schoolexamen moderne vreemde talen aanbiedt op het beheersingsniveau van het Europees Referentiekader (K,K&K advies 14 en 16)

Colofon:

productie en vormgeving:

Dion Nijhuis, Leila Schoolenberg,
StudioS2B, Grafisch Lyceum Utrecht

redactie:

Hanneke Taat

auteurs:

Joke Gaasbeek-Luursema
Janita Rutgers-Stoker
Agnes Schaafsma
Ger Smit

Utrecht University, Faculty of Social Sciences

Utrecht, december 2009